

ثبت و ارزشیابی عملکرد آکادمیک اعضای هیئت علمی: تجربه دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد

فاطمه کشمیری^{*۱}

چکیده

فرایند اجرای برنامه ارزشیابی نظام‌مند و یکپارچه اعضای هیئت علمی، نیازمند به کارگیری منابع و روشهای متنوع برای اجرای یک ارزشیابی جامع و عادلانه است. با گسترش کاربرد ابزارهای متنوع در فرایند ارزشیابی اعضای هیئت علمی، پورتفولیو به عنوان ابزاری معرفی شده است که از طریق ثبت مستندات آموزشی نشان‌دهنده عملکرد اساتید، منعکس‌کننده فعالیتها و روند پیشرفت عملکرد اساتید باشد. در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در سالهای اخیر استفاده از پورتفولیوی الکترونیکی مورد توجه قرار گرفته است. در این راستا در دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد براساس نتایج نیازسنجی و اسناد بالادستی، پورتفولیوی آموزشی اعضای هیئت علمی را با هدف ثبت و ارزشیابی اعضای هیئت علمی در حیطه‌های وظایف تعیین شده، طراحی کرده است. پورتفولیوی آموزشی به‌صورت الکترونیکی طراحی شده است که شامل پنل‌های کمیت تدریس، کیفیت عملکرد آموزشی، ارزشیابی از دیدگاه ذینفعان مختلف، مستندات آموزشی، پژوهش و فناوری، فرهنگی، فعالیتهای اجرایی- مدیریتی است. نتایج مستندات ثبت‌شده در سامانه مذکور در فرایند ترفیع سالانه، اعطای امتیازات تشویقی و ارائه کارنامه عملکردی و مدیریتی قابلیت استفاده دارد.

واژه‌های کلیدی: پورتفولیو، ارزشیابی اعضای هیئت علمی، ارزشیابی آموزشی، آموزش پزشکی

۱- دانشیار، گروه آموزش پزشکی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران.
* (نویسنده مسئول): تلفن: ۹۸۳۵۳۸۲۶۵۵۵۸ پست الکترونیکی: keshmiri1395@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۷/۲۳

تاریخ بازبینی: ۱۴۰۰/۰۷/۱۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۷/۱۱

مقدمه

ارزشیابی اعضای هیئت علمی به دلیل لزوم ارزشیابی نقشهای متعدد و در نظر گرفتن کمیت و کیفیت به صورت توأم به عنوان یکی از مسائل چالشی در سیستم‌های آموزشی مطرح می‌شود. اجرای برنامه ارزشیابی نظام‌مند و یکپارچه اعضای هیئت علمی می‌تواند شامل مشاهده عملکرد اعضای هیئت علمی، ارزیابی میزان دستیابی فراگیران به اهداف تعیین‌شده، ارزیابی میزان به‌کارگیری رویکردهای نوین آموزشی و کنترل و هدایت فراگیران و برنامه‌ریزی جهت بهبود کیفیت آموزش باشد (۱). اگرچه بررسی همه جانبه توصیه شده است اما اجرای آن نیاز به برنامه‌ریزی برای استفاده از روشها و منابع مختلف است. با گسترش کاربرد ابزارهای متنوع در فرایند ارزشیابی اعضای هیئت علمی، پورتفولیو به عنوان ابزاری معرفی شده است که از طریق ثبت مستندات آموزشی نشان‌دهنده عملکرد اساتید، منعکس‌کننده فعالیتها و روند پیشرفت عملکرد اساتید می‌باشد. پورتفولیو می‌تواند با اهداف ارزشیابی تکوینی و تراکمی مورد استفاده قرار گیرد (۲). بسیاری از دانشگاه‌ها و موسسات آموزشی، پورتفولیو را به عنوان ابزاری برای ارزشیابی اعضای هیئت علمی و همچنین منبع مهمی برای برنامه‌ریزی جهت رشد توانمندی‌های فردی و حرفه‌ای اعضای هیئت علمی به کار می‌گیرند (۳).

پورتفولیو مجموعه‌ای منظم از منابع متعدد اطلاعاتی است که شواهدی از تلاش‌ها و دستاوردهای مهم حرفه‌ای اساتید را ثبت می‌کند (۴). ابزاری که می‌تواند بیانگر توسعه و یادگیری حرفه‌ای مستمر اساتید باشد. همچنین از نتایج آن می‌توان به عنوان ابزار آموزشی در راستای ارتقا و بهبود آموزش، تفکر انتقادی و رشد توانمندی‌های اساتید استفاده کرد. از طرفی به عنوان ابزار ارزشیابی در مقیاس بزرگ شناخته می‌شود که دربرگیرنده ارزیابی‌های بلندمدت و مستمر فعالیت‌های مربوط به برنامه‌های آموزشی، ارزیابی مستمر و معتبر و خودارزیابی اساتید است (۴). به عبارت دیگر پورتفولیو یک مجموعه سیستماتیک از اطلاعات مستند شده از تجربه و تخصص یک

استاد است که معمولاً منابع چندگانه اطلاعات در یک دوره زمانی خاص در برمی‌گیرد (۷-۵).

در اواسط دهه ۱۹۸۰ میلادی دانشکده پزشکی هاروارد طراحی، پیاده‌سازی و استفاده از پورتفولیو اعضای هیئت علمی را آغاز نمودند. این پورتفولیو برگرفته از نظریه توسعه-یافته دانش پژوهی آموزشی بویژه شامل مجموعه‌ای از اطلاعات در مورد آموزش اساتید، مراقبت‌های بالینی و فعالیت‌های پژوهشی در سطح محلی، منطقه‌ای و ملی بود. علاوه بر دانش-پژوهی آموزشی، شواهدی مانند مواد یا محتوای آموزشی، بخش‌هایی از کتابچه‌های آموزشی، طرح درس‌ها، برنامه‌های کامپیوتری و ویدئوهای آموزشی، مستندات مرتبط با مشارکت در آموزش از راه دور و نقش‌های مدیریتی آنها در پورتفولیوهای اعضای هیئت علمی گنجانده شد. این پورتفولیو به اعضای هیئت علمی اجازه می‌داد تا بهترین عملکرد خود را در آموزش برجسته کنند (۲). با توسعه فرایند ارزشیابی اعضای هیئت علمی در نقش‌های مختلف، پورتفولیوها با هدف مستندسازی فعالیتها در حیطه‌های آموزشی، پژوهشی، فرهنگی، مدیریتی-اجرایی و توسعه فردی گسترش یافت.

معمولاً زمانی از پورتفولیو استفاده می‌شود که تمرکز بیشتر بر روی ارزشیابی کیفیت عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی می‌باشد. ارزشیابی براساس مستندات چندگانه از تاکید بر ارزشیابی از طریق فراگیران را می‌کاهد، این امر خطای ارزشیابی ناشی از سوگیری‌های فراگیران را کاهش می‌دهد (۸). Simpson در مطالعه خود بیان کرد پورتفولیو می‌تواند سه نوع اطلاعات شامل توضیحاتی راجع به محتوای ارائه شده توسط فرد، بررسی مختصر دستاوردهای اصلی دوره، فعالیتها و خلاصه شواهد مرتبط با کیفیت و اثربخشی فعالیتها را دربرگیرد (۷).

پورتفولیو به عنوان یک سیستم جمع‌آوری و ذخیره اطلاعات ارزشیابی اعضای هیئت علمی دارای محبوبیت نسبی در بین اساتید می‌باشد. در این سیستم، اساتید مسئول جمع‌آوری فایل‌های شخصی در یک قالب ویژه برای ارزشیابی خود

هستند. این مستندات نیازمند فرمهای متعدد برای ارزشیابی از منابع مختلف هستند. در صورتی که پورتفولیو به درستی طراحی شده باشد می‌تواند بازخورد مناسبی از منابع متعدد شامل همکاران، فراگیران و سایر افراد داخل یا خارج از دانشگاه را ارائه دهد (۸). Simpson از جمله محتواهای لازم به عنوان مستند در پورتفولیوهای اعضای هیئت علمی شامل ۱- اظهارات شخصی/ فلسفی، ۲- تدوین/ ارزیابی برنامه درسی، ۳- تدریس، ۴- ارزیابی عملکرد فراگیران، ۵- مشاوره/ راهنمایی، ۶- مدیریت آموزشی، ۷- آموزش مادام العمر به عنوان استاد، ۸- افتخارات و پاداش‌ها و ۹- اهداف بلند مدت معرفی کرده است (۷).

در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در سالهای اخیر استفاده از پورتفولیو الکترونیکی مورد توجه قرار گرفته است. در این راستا در دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد براساس آیین‌نامه ابلاغی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در رابطه با ارتقای اعضای هیئت علمی و همچنین نتایج نیازسنجی مدیران آموزشی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، ساماندهی به فرایند ثبت و ارزشیابی اعضای هیئت علمی از سال ۱۳۹۶ مورد تأکید قرار گرفته است. بنابراین با توجه به سفارش معاونت آموزشی دانشگاه و لزوم حرکت به سمت ارزشیابی همه جانبه عملکرد اعضای هیئت علمی، استقرار و ساماندهی پورتفولیو الکترونیکی اعضای هیئت علمی برنامه‌ریزی شد تا متولیان آموزش را در مسیر بهبود فرایند ارزشیابی اعضای هیئت علمی و تصمیم‌گیری‌های مرتبط با ارتقای آنها یاری کند. بدین منظور کمیته‌ای جهت بررسی وضعیت موجود دانشگاه و برنامه‌ریزی برای اقدامات لازم تشکیل شد. پس از تدوین شیوه‌نامه‌های مرتبط با ارزشیابی مستمر اعضای هیئت علمی، نرم‌افزارهای ثبت و ارزشیابی اعضای هیئت علمی در سطح کشور و دانشگاه مورد بررسی قرار گرفت و قابلیت‌ها و نقاط قوت و ضعف آنها ارزیابی شد. در نهایت سامانه نگاه مهر (نرم‌افزار اطلاعات اعضای هیئت علمی: مدیریت هدفمند و راهبردی) انتخاب

شد و به منظور بومی‌سازی و استقرار سامانه مذکور اقداماتی شامل طراحی پنل‌های کمیت و کیفیت فعالیتهای آموزشی، پژوهش، فعالیتهای بالینی، پنل تمام وقتی و پنل ترفیع پایه براساس شیوه‌نامه‌های مصوب در دانشگاه انجام شد. برگزاری جلسات آموزشی و تدوین کتابچه‌های آموزشی و فیلم‌های آموزشی به منظور بسترسازی و ایجاد مقبولیت در بین اعضای هیئت علمی انجام شد. سامانه نگاه مهر شامل پنل‌های کمیت تدریس، کیفیت تدریس و دانش پژوهی آموزشی، پژوهش (مقالات، گزنت‌ها، طرح‌های تحقیقاتی، کتاب، تولید محصولات فناورانه و خدمات علمی، طرح‌های فناورانه، مقاله در همایش‌های ملی و بین‌المللی، ثبت اختراع، رتبه در جشنواره‌های رازی، خوارزی، مطهری و بین‌المللی، داوری طرح‌ها و پایان‌نامه‌ها، عضویت در هیئت تحریریه‌ها، شوراها و مراکز تحقیقاتی، همکاری با طرح‌های دانشجویی و تعیین توالی ژن) فعالیتهای توسعه‌ی فردی، فعالیتهای فرهنگی، فعالیتهای مدیریتی-اجرایی و ارزشیابی از دیدگاه ذینفعان مختلف است. این سامانه قابلیت ثبت کلیه فعالیتهای مرتبط با وظایف پنجگانه اعضای هیئت علمی را دارا می‌باشد و می‌تواند مبنای مناسبی برای ارزشیابی مستمر و نیز برنامه‌ریزی فعالیتهای توسعه‌ای در دانشگاه قرار گیرد.

برنامه‌ریزی به‌منظور به کارگیری نتایج ارزشیابی از دیگر اقدامات انجام شده است. در سطح اول بازخورد به اساتید و مدیران سیستم آموزشی در سطح گروه، دانشکده و دانشگاه براساس نتایج حاصل در نظر گرفته شده است. نتایج توسط مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی جهت برنامه‌ریزی در برنامه‌های توانمندسازی اعضای هیئت علمی، دانش پژوهی آموزشی و فعالیتهای توانمندسازی مورد استفاده قرار می‌گیرد. بنابراین می‌توان گفت استقرار پورتفولیو الکترونیکی اعضای هیئت علمی می‌تواند راه را برای برنامه‌ریزی جهت رشد عملکرد اساتید و دانشگاه‌ها و پایش آنها هموار سازد.

تشکر و قدردانی

پیشبرد این تحقیق کمک نموده‌اند سپاسگزاری می‌کنیم.

طرح حاضر در کمیته اخلاق مرکز ملی تحقیقات راهبردی آموزش پزشکی با کد اخلاق IR.NASRME.REC.1400.031 تایید شده است. این پروژه با حمایت مالی مرکز ملی تحقیقات و راهبردی آموزش پزشکی تهران با شماره طرح ۹۹۳۹۶۹ انجام شده است. بدینوسیله از کلیه اعضای هیأت علمی و مدیرانی که ما را در

References

1. Cohen AM, Brawer FB. *Managing Community Colleges: A Handbook for Effective Practice*. Jossey-Bass Inc. San Francisco, CA 94104; 1994: 1-517.
2. Hafler JP, Lovejoy Jr FH. *Scholarly activities recorded in the portfolios of teacher-clinician faculty*. Academic Medicine 2000; 75(6): 649-52.
3. Dornan T, Lee C, Stopford A, et al. *Rapid application design of an electronic clinical skills portfolio for undergraduate medical students*. Computer methods and programs in biomedicine 2005; 78(1): 25-33.
4. Seldin P, Annis LF, Zubizarreta J. *Using the Teaching Portfolio to Improve Instruction*. Teaching improvement practices: Successful strategies for higher education 1995: 237-54.
5. Reece SM, Pearce CW, Melillo KD, et al. *The faculty portfolio: documenting the scholarship of teaching*. Journal of professional Nursing 2001; 17(4): 180-6.
6. Seldin P, Miller JE, Seldin CA. *The teaching portfolio: A practical guide to improved performance and promotion/tenure decisions*. John Wiley & Sons. 4th Ed. 2010.
7. Simpson D, Hafler J, Brown D, et al. *Documentation systems for educators seeking academic promotion in US medical schools*. Academic Medicine 2004; 79(8): 783-90.
8. Nolte W. *Faculty Evaluation, Portfolio Development, and Accreditation: Walking the Tightrope*. Proceedings of the Annual International Conference of the Chair Academy. 6th Ed. 1997: 1-10.

Recording and Evaluating Faculty Academic Performance: an Experience of Yazd Shahid Sadoughi University of Medical Sciences

Keshmiri F (Ph.D)^{1*}

¹Associate Professor, School of health, Department of Medical education, Medical Education and Development Center, Shahid Sadoughi University of Medical Sciences, Yazd, Iran

Received: 03 Oct 2021

Revised: 07 Oct 2021

Accepted: 15 Oct 2021

Abstract

The process of implementing a systematic and integrated evaluation program for the faculty members of universities needs various resources and methods. In this regard, a portfolio has been introduced as a tool that reflects the performance of the faculty members, and represents the activities and developments of teachers through the evaluation of educational documents. In recent years, the use of electronic portfolios has been considered in the medical universities an example of which is Shahid Sadoughi University of Medical Sciences, Accordingly, the document/electronic portfolio of the faculty members was developed which aimed at registration and evaluation process in determining duties of teachers at this University. The electronic educational portfolio was designed electronically which includes panels on teaching quantity, quality of educational performance, evaluation of documentation, research and technology, and executive-managerial activities. The results of the project can be used in the process of annual promotion, achieving grants, rewards and presenting performance and management report.

Keywords: Portfolio, Faculty Evaluation, Educational Evaluation, Medical Education

This paper should be cited as:

Keshmiri F. *Educational portfolio a tool for recording and evaluating faculty performance: An experience of Yazd Shahid Sadoughi University of Medical Sciences.* J Med Edu Dev; 16 (3): 194 - 198.

**** Corresponding Author: Tel: +989132733652, Email: Keshmiri1395@gmail.com***